

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VANZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Wvd Secretaris, H. L. VORSTENBOS, 12 Witte de Withstraat, beiden Den Haag.

Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van wooplplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Biouwstraat. voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De stuurlui aan den wal. — Week-Overzicht. — Moederland en Koloniën (Discussie). — West-Indische Berichten. — West-Indische Berichten. — Inhoud der voornaamste Ned. Tijdschriften van Oost- en West-Indië. — Feuilleton.

Mededeelingen.

I. Indisch Genootschap.

ALGEMEENE VERGADERING op Dinsdag 17 Januari 1905, des avonds ten acht ure, in het lokaal van het Genootschap, van Galenstraat 14.

ONDERWERP VAN BEHANDELING:

De zending in Nederlandsch-Indië als opvoedingsmiddel. In te leiden door JONKVROUWE H. B. DE LA BASSE-COUR CAAN.

II. Vereeniging „Moederland en Koloniën.”

OPENBARE ALGEMEENE VERGADERING op Vrijdag 20 Januari 1905, des avonds 8 uur, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's Gravenhage. Voordracht van den heer H. J. MARTIJN, voormalig koopman te Penang, over de handelstoestand en de handelsbelangen in de Nederlandsche Koloniën, speciaal die in de naburige Engelsche Koloniën. (Straits-Settlements). Voor introductie gelieve men zich te wenden tot den Secretaris der Vereeniging, den heer J. L. SWART, Stephensonstraat 23.

De stuurlui aan den wal.

Een onzer, in allen ernst, oprechte vrienden, meende ons te moeten waarschuwen tegen de neiging, die het Koloniaal Weekblad zou hebben om in bescherming te nemen, hen die in koloniale aangelegenheden in de eerste plaats op de belangen van den inlander willen geteekend hebben en die hij de van Kol, Blanda, etc.-coterie noemt. Hij gelooft best, zoals hij ons schrijft, dat die strijd voor het belang van den inlandschen arbeider scherpe wapenen moeten gebruiken, omdat de huid van het winstbejag, die zij moeten bewerken, soms eene harde is, maar wat hij in hen afkeurt, is: dat zij door hun overdreven voorstellingen en de waarde, die daaraan door de openbare meening wordt gehecht, deze op een dwaalspoor brengen en ze voeren tot uitersten in tegenovergestelde richting, waarmede hij zeggen wil, dat er eene strooming ontstaat, die door overgevoeligheid op het stuk van bescherming der werklieden, het kapitaal afschrikt, dat toch voor de ontwikkeling van koloniën absoluut onontbeerlijk is; dit laatste wordt immers door alle politieke richtingen, zelfs door de sociaal-demokraten, toegegeven.

FEUILLETON.

De Hechtste Band.

Naar den Engelsch-Indischen roman van ALICE PERRIN, door N. v. Z.

Vervolg Hoofdstuk XII.

Mevrouw Watson, de vrouw van den zendeling, die van de kerk komende juist den tuin door liep, ging, toen zij den ouden man zoo tegen de ingangspoort zag staan leunen, dadelijk naar hem toe.
„Zoo, mijnheer Jahans,” zeide zij vriendelijk, „kwam U mij bezoeken of rustte U hier alleen maar wat uit? Kom binnen, en laat ik U een glas limonade of een kop koffie geven, om U te verfrischen.”
„Ik kwam U opzoeken,” antwoordde Jahans, nog buiten adem, „om U iets te vertellen, dat ik in mijn hoofd heb.”
„Toe, kom dan mee, en laat mij eens hooren. Zij liep schraal en Jahans strompelde achter haar aan, tot zij in de zijne smoezeligen hoed af en legde dien op den grond, terwijl hij zitting ging.”
„Mevrouw Goring geeft vanmiddag een Tamasha (grote theepartij),” begon hij, „haar bediende kwam om eenige theefels te luren voor den tuin, daardoor weet ik het. U gaat er zeker heen, is 't niet?”
„Wij zijn wel uitgenoodigd,” antwoordde mevrouw Watson, „maar ik denk 't niet.”
„O, ga toch vooral,” viel Jahans haar in de rede, „ik verzoeke U vriendelijk er heen te gaan en eens te kijken, of die Wreker, Paul Wreker, Una's teruggekeerde zoon is, en het mij dan te laten weten.”
„Maar, mijnheer Jahans, wat bedoelt U toch?”
„Mevrouw Goring kwam vandaag in de bazaar met een dame, die pas uit Engeland is gekomen, haar naam is Wreker en haar man heet Paul; U kunt dus begrijpen!”
„En nu zoudt U wenschen, dat ik hen vandaag op de garden-party van Mevrouw Goring ontmoette en trachtte uit te vinden, of die mijnheer Vereker uw kleinzoon is?”

Omdat er, zoo vervolgt onze vriend, onder de handlangers van het kapitaal eenige schurftige schapen gevonden worden, mogen wij niet tot het uiterste overslaan, want zoo voortgaande, zouden wij het kapitaal aan onze koloniën den rug zien toekeeren, hetgeen ons bestaan als koloniale mogendheid zoo in gevaar brengen.

Doch niet alleen op het gebied der werkregeling, ook in andere opzichten zijn er tastbare blijken, dat in onze koloniale politiek de overgevoeligheid den boventoon begint te voeren en onze macht om iets tot stand te brengen, wat er wezen kan, zal in den weg staan. Overgevoeligheid is ook in 't gewone leven, vooral wanneer niet alles vóór den wind gaat, nuttelooze ballast, die het scheepje, telkens doet stranden op de banken der verdrietelijkheid en ook het bestaan eener koloniale mogendheid brengt zijne verdrietelijken mede.

Moeten nu de stuurlui aan den wal — waarmee zeker de het publiek voorlichtende persmannen en andere niet officieel opgeroepen sprekers en schrijvers worden bedoeld — het koloniale schip in gevaar brengen telkens op de banken te blijven steken, of moeten zij het helpen met volle zeilen aan te sturen op het doel, schurende over het zand hier en daar, met koene zeemanschap recht op 't doel aan, met de vlag der humaniteit in top, ware humaniteit, rekening houdende, niet alleen met 't individu, maar ook en bovenal met de belangen der gemeenschap, niet alleen met 't heden, maar ook met wat de toekomst brengen zal?

Tot zoover de aanhaling uit den ontvangen brief, die oorspronkelijk niet voor openbaarmaking was bestemd, maar die zooveel belangrijke opmerkingen bevat, dat wij met vergunning van den schrijver, hebben gemeend onzen lezers de kennismaking er mee niet te mogen onthouden.

Geen beter koloniaal program toch kon in korte woorden worden saamgesteld, dan hetgeen hier den stuurlui aan den wal wordt op het hart gedrukt. Niet alleen onze Vereeniging „Oost en West” zou het zeker, des gevraagd, met de meeste graagte onderschrijven, maar ongetwijfeld ook zij, die door den briefschrijver worden genoemd: (de steeds voor de belangen van Indië en den Indischen inlander opkomende), zouden er geen bedenkingen tegen inbrengen, want het is juist het algemeen belang van de gansche gemeenschap, in den ruimsten zin, dat zij in de eerste plaats op het oog hebben, zoowel bij hunne humaniteits-pleidooien, als bij hunne politieke beschouwingen. Dat zij daarbij soms overdrijven, door groote woorden effect trachten te maken, een enkele maal de plank mis slaan, wie zal dit tegenspreken. Maar valt ditzelfde dan niet bij andere categorieën van koloniaal economen en politici waar te nemen!? En nu kunnen wij er met gerustheid op wijzen,

dat de redactie van het orgaan der Vereeniging „Oost en West” steeds heeft getracht met de grootste onpartijdigheid te oordeelen over hetgeen geschreven of gesproken werd, zonder in het minst te letten op de politieke richting of de eigenaardige inzichten van de personen, die zaken te berde brachten.

Volkomen onpartijdig oordeelen (objectief zijn, zoals men het noemt) is echter hoogst moeilijk werk, „onmogelijk” zouden wij bijna zeggen, omdat ieder ernstig oordeel gegrond is op waarneming der feiten en het eene bekende waarheid is, dat de inrichting van het oog en ook het standpunt van den waarnemer, het beeld, dat zich vormt, bepalen.

Ons is h. v. nimmer iets gebleken van de gevaarlijke overgevoeligheid, waarop ons Koloniaal schip van Staat zou kunnen stranden, terwijl toch tal van andere banken en klippen duidelijk door ons werden opgemerkt en aangewezen.

Wij vinden het volkomen natuurlijk, dat ieder gewoon gevoelig mensch zich ergert, wanneer hij van de gruwelen hoort, die door de „schurftige schapen” zijn bedreven, en zich bedroeft, wanneer hij leest, dat het voor de veiligheid van Atjeh en van Sumatra's Oostkust noodig was om honderden slecht bewapende inlanders, waaronder vrouwen en kinderen, door de uitwerking onzer uitmuntende karabijnen neer te leggen. En wij zouden er juist gevaar in zien voor onze koloniale toekomst, wanneer alleen aan de minder gevoeligen hier het woord en de daad werden gelaten, en als niet ernstige vertoogen en beraadslagingen van de koele beoordeelaars der feiten, de strekking hadden om de middelen aan te wijzen, die verkorting of geringerschatting van het menschenrecht, tot nog zeldzamer uitzonderingen zullen beperken, dan de thans nu en dan voorkomende.

Wij hebben ernstige bedenkingen tegen de stelling: dat de „stuurlui aan den wal” het schip van staat in gevaar zouden kunnen brengen en zijn er juist verheugd over, dat ook de Indische Regeering de kritiek der ongeroepen beoordeelaars niet schroomt, en hoe langer hoe meer gaat beseffen, dat het goed is om de bepalingen, die zij in het leven wil roepen eerst aan het publiek oordeel te onderwerpen. Men moet toch veronderstellen, dat wijsheid en kracht gezamenlijk de eigenschappen van de officieele stuurlui zijn, om het kaf van het koren te scheiden. Dat zij het eene zullen weten op zij te zetten, om van het andere een nuttig gebruik te maken.

Met koene zeemanschap, zooveel als eenigszins mogelijk, recht op 't doel aan, doch niet alleen de klippen vermijdende, maar ook de banken, die, op betrouwbare politieke zeekaarten als gevaarlijk zijn aangegeven.

Dit zij de leuze!

De laatste veertien jaren waren voor het kleine, dappere vrouwtje niet gemakkelijk geweest, haar haar was grijs, haar gelaat ingevallen en gerimpeld geworden, de uitdrukking van angstige zorg wekt niet meer uit haar blik. Met haar man zwoegde zij nog altijd gelaten in den dienst des Heeren; al hare kinderen waren nu volwassen en de wijde wereld in, behalve de jongste, die in haar armen gestorven was. Mevrouw Watson was nog altijd even moedig, praktisch en vriendelijk; nu werden hare gedachten geheel in beslag genomen door hetgeen Jahans haar had meegedeeld. Zij kon met den ouden man meevoelen en begrijpen, hoe verlangend hij was te weten, of de jongen werkelijk teruggekomen zou zijn, maar de geheele samenloop van zaken vervulde haar met slechte voorvoelens.

Hoe zou de man, die regelrecht uit Engeland kwam, na daar jaren-lang in de britsche samenleving, met hare eigenaardige gewoonten, denkbeelden en vooroordeelen te zijn grootgebracht, zijn verwantschap tot deze menschen opnemen? Wat zal zijn vrouw van hen denken? Hoe zal alles nu gaan? Zij stelde levendig belang in het geval en besloot vast en stellig naar de garden-party van Mevrouw Goring te gaan.

Intusschen had de oude Jahans een voorbijkomend rijtuig aangeropen en werd, na zeker tien minuten lang met den voorman aan het loven en bieden te zijn geweest, door dezen, voor den prijs van vier stuivers, gereden naar een erg leelijk, vierkant huis, dat midden op een stoffig, kaal erf stond, naast de gevangenis, waarbij de heer Alexander Christian het ambt van apotheker vervulde.

Een vuile bediende stond, omringd door pikkende kraaien en hoenders en likkende gladdackers, buiten naast de voorgalerij schotels en borden te wasschen, en binnen zat de familie Christian na het middagmaal luidrechtig te praten. Una was ontzettend in omvang toegenomen, haar vroeger mooie trekken waren in vetlagen begraven; zij droeg een loshangend kleed met zulke spannende mouwen, dat hare armen monster-worsten leken. Een troepje smoezelige kinderen zat om de tafel, mevrouw Norman Jahans (geboren Passanah) las een roman terwijl haar bord rijst met kerry nog voor haar stond, en tegenover zijn vrouw zat de heer Alexander Christian, uitgedost in een wit linnen broek en geruiten jas. Hij was bijna even gezet als zijn wederhelft, maar aanmerkelijk donkerder van huidskleur;

Week-Overzicht.

De neutraliteit in Indië houdt de gemoederen bezig, vooral nu de Rijzende Zon zich reeds in de indische wateren heeft vertoond, en ons telegraaf-kantoor te Medan vereerd werd met de toezending van een bericht voor admiraal Oerjoe, dat, zooals het in de bladen werd weergegeven, haast even onbegrijpelijk is, als hoe het kwam, dat daaraan zoo spoedig publiciteit kon worden gegeven, tenzij dat een mogelijke japansche agent te Medan daarvoor heeft gezorgd. We zullen 't beste doen met nadere berichten af te wachten.

Met dat al zitten we midden in de neutraliteits-zorgen, waaraan ook de Nieuwe herinnerde, zooals uit ons pers-overzicht zal blijken.

De nederlandse zoewel als de indische regeering houde zich in deze omstandigheden trouw aan ons devies: „Je maintiendrai”, wat het ook kosten moge.

Het kabelschip „Stephan”, met den kabel voor de lijn Goeam—Menado aan boord, is den 6en dezer uit Nordenham vertrokken.

Voor die gelegenheid kwamen, naar uit Bremen aan het Alg. Hbl. geseind werd, den 5en dezer op uitnodiging van de „Deutsche Seekabelwerke” te Nordenham daaraan ter bezichtiging van fabriek en schip: de groothertog van Oldenburg, de minister-president van dit groothertogdom met verschillende ambtenaren, de minister van posten van het Deutsche Rijk, de heer von Kraetke, de regeerings-commissaris van het Deutsche Rijk, de Nederlandse regeerings-commissaris, de heer Viehoff, en verschillende commissarissen van de „Deutsch-Niederländische Telegraphen-Gesellschaft”, onder wie uit Nederland de heeren mr. F. S. van Nierop, S. P. van Eeghen, G. H. Hintzen, dr. H. F. R. Hubrecht.

Men vleit zich, dat hij behouden aankomst van het kabelschip, de nieuwe telegraaf-gemeenschap met Nederlandsch-Indië op 1 Juli a. s. geopend zal zijn.

De correspondent van de Nieuwe Rott. Cour. te Konstantinopel meldt, dat onlangs werd openbaar gemaakt eene bijdrage van een paar duizend gulden voor den Hedjazspoorweg, afkomstig van de javanische geloovigen. Blijkbaar, meent bedoelde correspondent, is de tegenwoordige titularis met meer succes werkzaam in panislamistische richting dan zijn voorganger, die trouwens daarvoor moest heengaan.

Onze gezant te Stamboul, die daar toch zooveel in de melk te brokken heeft, moest ons te Batavia maar weer 'n Zadig Belig Bey'tje zien te bezorgen. De tegenwoordige turkse consul schijnt 't zaakje ginds in de war te willen sturen.

Een tijdje geleden deelde het Alg. Hbl. mede, dat in de „Wester” proeven genomen werden met Java-suiker als grondstof voor hare raffinaaderij. We lezen nu in de Ind. Mercur van den 3en dezer het volgende:

„Omtrent de door de Westersukerraffinaaderij en de raffinaaders Spakier en Tetterode verwerkte partijen Java-suiker verneemt men, dat de verwerking zeldzaamheden moet hebben opgeleverd. Het eerste product der raffinaade, de witte suiker, vindt wel even gemakkelijk afzet, als de gerasfinde bruine suiker, doch het tweede product, de suiker, ligt er omver, dat de consumptie slechts den lagen prijs wil voldoen, welken de bruine

droeg Una's gelaat bovenal een uitdrukking van vadsige goedigheid, op dat van haar man was een mengeling van sluwheid en hoogmoed te lezen, die zijn uiterlijk verre van innemend maakte.

De oude Jahans trad binnen en begon dadelijk te vertellen, wat dien morgen voorgevallen was.

„Wat zegt u daar?” riep Christian, „dat Paul terug is gekomen?” — en getrouwd op den koop toe? Bent u gek geworden?”

„Neen,” gaf Jahans ten antwoord, dadelijk tot zijn gewone stilzwijgendheid vervallend, beleedigd door de onheuse wijze, waarop het nieuws, dat hij mededeelde, werd opgenomen. Hij ging aan tafel zitten en riep om eten.

„Nu, al zou hij teruggekomen zijn, dan wil ik hem toch liever niet zien,” ging Una op spijtigen toon voort; „hij heeft in al die jaren nooit geschreven; zijn tante liet zich aan ons ook niet gelegen liggen.”

„Tij hebt niet geschreven,” hernam Jahans hierop.

„Daar waren allerlei redenen voor — mama's dood, spoedig nadat Paul wegging, daarna mijn huwelijk en Alexanders jaloerschheid; de jongen was ook zoo ver weg.” Zij had er nog bij kunnen voegen, dat haar lust tot schrijven nooit bijzonder groot was geweest, en dat zij er daarom niet rouwig over geweest was, dat de briefwisseling zoo spoedig op had gehouden. „Nu, als hij dan weer hier is, moet hij ons maar eens op komen zoeken,” voegde zij er met een zeker vertoon van waardigheid aan toe.

„Neen,” zeide Christian grootmoediglijk, „het beste zal zijn, dat ik naar hem toega.”

„Maar ik heb je al verteld,” viel Jahans in, „dat mevrouw Watson eerst van daag, op de garden-party van mevrouw Goring, zal trachten uit te vinden, of het werkelijk Paul is; daarna zal zij hier komen om het ons te zeggen. Maak nu geen plannen, vóór wij alles zeker weten.”

„Zoudt U een zendelingsvrouw navraag naar onze familie willen laten doen?” vroeg Christian. „Dat is volstrekt niet, zooals het behoort. Ik ben, als Una's echtgenoot, de aangewezen persoon om hier te onderzoeken. Ik zal vanmiddag zelf gaan en mijn kaartje aan den heer Goring laten geven, met verzoek een onderhoud te mogen hebben met den nieuw benoemden ambtenaar over eene belangrijke aangelegenheid.” Christian draaide trotsch zijn knevels op en blies zich, als

bietsuiker opbrengt. Hierdoor zou de verwerking der Java-suiker niet rendabel worden.

Een tweede moeilijkheid zou hierin liggen, dat de uit Java-suiker gewonnen siroop meer dan 60 percent suiker inhoudt, terwijl volgens onze tegevoerde siropen onder 60 percent vrij van acetijs zijn. De siroop van bietsuiker trefte slechts 55 percent, en kan dus vrij van acetijs voor industriële doeleinden gebezigd worden.

Intusschen moet in de laatste weken juist werk gemaakt zijn van nieuwe inkoop van Java-suiker in Engeland voor onze raffinaderijen. Het is ons niet bekend of reeds afsluitingen tot stand zijn gekomen. Vermoedelijk zullen deze transacties wel op den hoogen vraagprijs afspringen.

Een belangrijke proefneming noemt de *Nieuwe Cour.* van den 5den dezer, de in de mailbladen voorkomende benoeming van Raden Mas Koesoemo Yoedho tot aspirant-controleur bij het binnenlandsch bestuur op Java en Madoera, sedert in de residentie Kedoe geplaatst. — De *Nieuwe Kott.* nam deze benoeming niet over in haar mail-overzicht: bij toeval of opzettelijk?

Hoe de *Nieuwe*, over die benoeming moest denken, wisten we reeds uit een, in ons nummer van 28 Juli l.l. besproken artikel van dat blad, dat toen bij wijze van uitweg den jongen man in kwestie op 'n bureau had willen zien deponeren. Gelukkig is 't daartoe niet gekomen, want zoals we toen opmerkten: „In geen geval echter, zouden we zo zeggen, zette men, zeker niet bij wijze van proef, den domper van bureau-routine op javaansche energie, waar die zich baan breekt. Zulk een proef zou er een wezen, die moet mislukken.“

Het blad ziet naast het belangwekkende ook de principiele zijde van de proefneming, en herinnerende aan het feit, dat onlangs een andere Javaan, Raden Mas Sijogo aan het groot-ambtenaars-examen voldeed, en de zoon van den regent van Japara, Sosro Kertono, op 't oogenblik te Leiden studeert, merkt het 't volgende op:

„Is nu eenmaal het eerste schap over den dam, dan volgen er meer. En kan de Regeering dan den toegang aan die meerderen weigeren? Zoals men ziet, het geldt hier niet een beslissing voor eens, het geldt hier een principiele daad. Anders zou deze benoeming niets anders zijn, dan een beetje noodeloos en geurmakend opjagen van stof. Wat natuurlijk niet te verwachten is en trouwens gevaarlijk zou kunnen zijn. Immers, heeft men door deze beslissing niet gewild de vraag principieel op te lossen, dan ware het beter geweest, den jongen man niet tot aspirant-controleur te benoemen, maar hem op een der bureau's b. v. te plaatsen. Men zou dan geen precedent hebben gesteld, dat buitendien menigen Indischen oudgast en menigen Indischen ambtenaar een doodschrik op het lijf zal jagen.“

„Met belangstelling volgen wij het verdere beoep dezer aangelegenheid.“

Waar het o. i. hier niet bepaald een belangwekkende proefneming, maar zelfs 'n „hoogst belangrijken eersten stap“ van den nieuwen koers geldt, zou het te betrouwen wezen, wanneer die tot een éénling wordt beperkt, die daardoor in 'n scheeve positie zou geraken, welke schaden zou aan 'n juiste beoordeeling van den getroffen maatregel, waarvan we ons niet kunnen voorstellen, dat 'n „oud-gast“ daardoor van schrik 't hoekje zou kunnen gaan, hoewel toegevend dat er onder de indische ambtenaren wel zullen worden gevonden, die bedenkelijk het hoofd zullen schudden over deze nieuwheid.

De *Nieuwe* knoopt aan hare opmerkingen de vraag vast, of deze kwestie niet onder de oogen moet worden gezien bij de regeling van het candidaat ambtenaarschap. Het zou wel eens kunnen gebeuren, meent zij, dat de schiffingscommissie, die in deze het heft in handen behoort te hebben, het brengen van inlandsch bloed in het europeesch binnenlandsch bestuur afkeurt, en dus eventuele javaansche aspiranten naar het candidaat ambtenaarschap zou afwijzen.

Ons dunkt deze — gegeven de zienswijze van het blad in deze aangelegenheid — hoogst loyale bedenking wel de ernstige aandacht waard.

Het *Alq. Hbl.* zegt in haar nummer van den 9den dezer vrede te kunnen hebben met den maatregel, wanneer daarmee beoogd wordt een overgang voor latere benoeming tot de hogere betrekkingen, bij het inlandsch bestuur; terwijl een inlander in de *Nieuwe* ook van den 9den dezer blijkt alles behalve met den maatregel ingenomen is en zich afvraagt of 't niet noodig is 'n grens te stellen tot waar de inlander de europeesche ambtelijke ladder kan bestijgen.

De kwestie onzer neutraliteit in Indië wordt, met het oog op de verplichtingen die deze ons tegenover beide oorlogvoerende partijen oplegt, in de avond-edities van de *Nieuwe Cour.* van den 7den dezer de onder de oogen gezien.

Na in het algemeen de verplichtingen der neutralen te hebben omschreven, merkt het blad 't volgende op:

„Van meer dan gewone betekenis wordt wellicht de vraag, in hoeverre de nederlandsch-indische regeering haar medewerking mag verleenen tot het overbrengen van oorlogsberichten.“

Het blad acht in zijne conclusie ook thans, in ons

neutraal indisch gebied, het vrije telegrafische verkeer wenschelijk en geoorloofd, maar vraagt zich af, of niet, door weigering van de verzending van russische oorlogstelegrammen en het verbod van geheimschrift in het begin van den oorlog, de regeering zich door een precedent de handen heeft gebonden, dat om aan een protest van russische zijde tegen „begunstiging“ der Japanezen te ontkomen, zou moeten leiden tot beperking der vrijheid van het telegrafisch verkeer in bedoelden zin, met het, voor 't blad onafwijsbaar gevolg eener algemeene telegrammen-censuur omringd.

„Het is dus niet onmogelijk dat, waar de formeele bevoegdheid tot deze verkeersbeperking door het Indische gouvernement boven allen twijfel verheven is, de Indische ingezetenen een hinderlijke censuur en belemmering van den handel gedurende geruimen tijd zullen moeten dulden.“

Waaruit al weer blijkt, dat, waar het de naleving van volkenrechtelijke verplichtingen betreft, men ook te voorzichtich kan zijn, merkt 't blad aan het slot van zijn betoog op.

Vereeniging „Moederland en Koloniën“.

II. Discussie.

De heer Scherer: Met de uitstekende en zeer goed gedocumenteerde rede van den heer Kooreman kan ik mij bijna geheel en al vereenigen, en wil ik, even als hij een kort woord van protest doen hooren tegen de wijze waarop men de ambtenaren der Oostkust van Sumatra in het debat in de Tweede Kamer over de toestanden op Deli heeft meenen te moeten betrekken.

De algemeene indruk daardoor teweeggebracht is dat die ambtenaren, zoowel hooge als lage, voormalige als tegenwoordige, hun plicht hebben verzaakt; dat zij niet geweten hebben of niet hebben willen weten wat er op de ondernemingen gebeurde, en dat zij willens en wetens de Regeering het noodige licht hebben onthouden, zodat deze niet wist wat er voorviel en niet de noodige maatregelen kon nemen.

De zending en het optreden van den heer Rhemrev daarentegen zouden er toe hebben geleid, dat nu eindelijk de Regeering er eens achter kwam wat voor een troep het op Deli eigenlijk was, terwijl dat optreden alleen al had bewerkstelligd van stonde af aan onwettige gevangenhouding en eigenlijke mishandeling niet meer voorkwamen, en de heer Rhemrev gelukkig aan de resultaten van zijn onderzoek kon toevoegen dat er in den laatsten tijd een andere geest bij de ambtenaren was gekomen, die het beste voor de toekomst deed hopen.

Deze indruk acht ik in de hoogste mate vals en onjuist.

Evensals de heer Kooreman beweerde ik dat de Regeering volkomen wist hoe het op Deli toeging, hoe daar zekere onregelmatigheden moesten worden getolereerd wilde men de tabaksindustrie niet onmogelijk maken, en hoe ergerlijke mishandelingen, soms met doodelijke afloop, nu en dan nog voorkwamen, (doorgaans 2 of 3 gevallen per jaar) en niet konden worden voorkomen. Ook door de geïsoleerde ligging der ondernemingen, en het weinige beschikbare personeel ter controle, zoomede dat er ook misstanden waren, veroorzaakt door de weinig praktische inrichting van onze wetten en rechtspraak bij dergelijke toestanden, hetwelk echter niet zoo gemakkelijk te verhelpen was.

Kan men onder de bestaande omstandigheden een anderen toestand verwachten?

Immers neen.

De opkomst der tabakskultuur ter Oostkust van Sumatra dateert men ik, van 1872.

De werklieden toen door de ondernemers in dienst genomen sorteerden onder de rechtsbevoegdheid van den Sultan van Deli. Deze stond een gedeelte van zijn rechtsmacht aan de ondernemers af, welke die macht zonder de minste controle uitoefenden. Het spreekt toch van zelf dat de Sultan zich absoluut niet bekommerde om het lot van dergelijke werklieden, die, als zijnde ongelovigen, bij een rechtgeaard mohammedaan weinig meer in tel zijn dan het ve.

In 1895 werd voor Deli Europeesch personeel aangesteld, ik meen: een assistent-resident, een paar controleurs en twaalf politiedienaren.

Wat men hiermee kon nitrichten, terwijl in Deli en Langkat samen al ± 60 ondernemingen waren, laat zich begrijpen.

Het had in den beginne dan ook wel wat van een vrijgevochten troep, een gevolg van de slechte of geheel ontbrekende communicatie, het weinige personeel en van het gehalte van een deel der ondernemers, waaronder een zeker percentage avonturiers uit aller Herren Länder zich bevond.

Langzamerhand kwam er echter verbetering.

Elke Resident, elk ambtenaar heeft, naar de mate zijner kracht en bevoegdheid, getracht verbeteringen in den toestand aan te brengen. — Bij gebrek aan de beschikking over het archief der Oostkust kan ik geen concrete gevallen vermelden.

Ik behoeft echter slechts enkele namen te noemen, zoals die van nu wijlen den Resident R. C. Kroesen, van Michiels, van den tegenwoordigen Gouverneur van Celebes, Kroesen, van nu wijlen den controleur Hijnmans van Anrooy en zoovele anderen om elkeen die geen vreemdeling in Indië, is te doen erkennen dat dit geene menschen waren, die uit baatzucht of angst, een oogje toededen of s.v.p. tegen de ondernemers speelden. Misschien zijn er onder mijn gehoor, heeren die bij de tabak op Deli werkten, tijdens het bestuur dezer ambtenaren. Ik twijfel niet of zij zullen uit eigen ondervinding ten volle met mij instemmen. Waarom, zoo vraagt gij, konden deze flinke ambtenaren dan den toestand niet afloende verbeteren?

Voornamelijk omdat alle verbetering, wil zij afdoende zijn, geld — en veel geld kost — en zooals zooveel de heer Kooreman reeds heeft aangetoond, de Regeering de uiterste zuinigheid gebiedend voorschreef. — En men is geen Resident geworden zonder te weten en van doordrongen te zijn, dat men met voorstellen die geld kosten, maar liefst bij de Regeering moet wegblijven.

Verbetering goed, maar 't mag geen geld kosten, liefst moet er nog een voordeeltje op overschieten.

Dit is werkelijk niet overdeven, de heer Kooreman heeft er zooveel reeds staaltjes van verteld, ik zou er nog enkele kunnen bijdoen.

Zoo gaf de Regeering voor wegen en bruggen in Deli geen cent, omdat het land aan den Sulthan toebehoorde, en deze zulks moest bekostigen. Maar de Sulthan zei dat hij maar even veel honderdduizenden uit Deli trok als het Gouvernement miljoenen, en dat hij dat geld voor zich en zijne familie strikt noodig had. 't Gevolg was dat er niets gedaan werd, tenzij door de heeren tabaksplanters, en dat vóór de opening van den spoorweg naar Laboean, de groote weg derwaarts in den westmoesson gaten vertoonde van tientallen van ossenkarren in leven steken, tenzij ze zich naast den weg door het veld en de Kampongs een pad naar een vaster gedeelte wisten te banen.

Het voorbeeld van den Resident Kroesen wiens voorstel om een ambtenaar aan te stellen, belast met de registratie der koelies en het inspecteren der ondernemingen, welk voorstel werd afgewezen, omdat het de registratiegelden zou verslinden, is reeds door den heer Kooreman aangehaald?

Waar toe nog meer voorbeelden te noemen. Het feit is van algemeene bekendheid en duurt tot heden voort.

Moest men nu monnikenwerk verrichten en altijd maar wèr voorstellen, doen wetende dat zij niet zouden worden verwezenlijkt op gevaar van anders van plichtverzuim beschuldigd te worden?

Dat ware immers dwaasheid. Vooreerst had men als Resident wel wat anders te doen. Men moest de administratie laten marcheerden met 2 commiezen en 4 klerken, waarvan 1 commie en 1 klerk uitsluitend waren belast met de werkzaamheden voor de patent- en de personeelbelasting, gaarne kleinigheid bij eene bevolking van ± 1700 belastingplichtigen.

Dat men van 's morgens tot 's avonds hard moest werken zullen allen getuigen, die, even als ik, de betrekking van Resident der Oostkust van Sumatra hebben vervuld.

Nadat men met eenige zijner verbeteringsvoorstellen bot had gevangen, dacht men al spoedig met een bekend Belgisch staatsman:

„En politique il faut toujours considérer deux choses: le mieux et le possible. Sans oublier le mieux, faisons le possible.“

Welnu ik beweer dat mijne voorgangers op Deli bijv. de heeren Kroesen, Hoos en Michiels (van mijne opvolgers spreek ik niet, omdat ik uit den aard der zaak daarover niet kan oordeelen). le possible en meer dan dat hebben gedaan.

Als men een dergelijke handelwijze plichtverzuim noemt, dan zou men met hetzelfde recht den Minister van Koloniën van plichtverzuim kunnen beschuldigen, omdat hij niet onmiddellijk, en telkens weer opnieuw voorstelt, wat hij nuttig en noodig acht voor den Javaan.

Zijne verdediging dat hij zulks niet doet omdat hij zeker weet, dat het geld er niet is, en de Tweede Kamer het niet kan en zal toestaan, zou dan niet mogen gelden! Dat ware toch immers absurd.

Het was echter niet gemakkelijk om op Deli een bevredigenden toestand te hebben.

Bij de werkegevers had men te kampen met de overblijfselen van de vroegere toestanden, met de eigen gerechtigheid, en het zich heer en meester gevoelen over allen op de onderneming.

Bij de werknemers, voornamelijk bij de Chineezen had men te doen met individuen, die voor een gedeelte voortkwamen uit de geringste klassen, en waaronder vele boosdoeners en lieden die voor niets terugdeinsden.

Als een gering voorbeeld vermeld ik dat kort voor mijn komst op Deli er 7 Chineezen waren opgehangen, die 5 anderen hadden overvallen, gebonden en levend begraven, omdat zij tot een ander geheim genootschap behoorden.

Afmaken van politieoppassers die als geleide dienden behoorde ook niet tot de zeldzaamheden.

De heer Goring was juist druk in gesprek met den generaal en nam in gedachten het kaartje aan, dat hij al pratende tusschen zijn vingers verfrommelde. Toen hij het vluchtig bekeek, zag hij de punt achter de A. niet.

„De een of andere arme inlander“, zeide hij; „waarom komt hij niet 's morgens om mijn bureau, in plaats van mij nu hier lastig te vallen? Ik denk, dat hij, ter wille van zijn godsdienst, komt bedelen.“

„Maar hij is in een karretje komen aanrijden“, zeide Selma, die er bij stond. „Daar staat hij onder de poort. Ik heb wel eens gehoord van bedelaars te paard, maar nog nooit van een in een rijtuig!“

„Zeg hem maar, dat hij weg moet gaan“, zeide de heer Goring, het kaartje weer op het blad leggend. „Ik kan hem nu niet te woord staan, wèl morgen vroeg op mijn kantoor.“

„Ik geloof, dat het Alexander Christian, de gevangenis-apotheker, is“, zeide de dokter, de hand boven zijn oogen houdend om tegen het licht in te kunnen zien, „ik weet, dat hij zoo'n gevleete pony heeft.“

„Duivels, ja, dat kan wel zijn. Wat zou die willen?“ Hij riep de bediende terug, dezen vraged: „Wat wil hij? Weet ge dat ook?“

„Hij wenscht den *Chota-sahib* te spreken“, antwoordde de knecht, die zich vóór dien tijd niet de moeite had gegeven, deze boodschap over te brengen.

„De *Chota-sahib*? Wel, dat is uw man, mevrouw Vereker! Wat zou hij in den zin hebben? Ik zal zelf maar eens even naar hem toegaan.“

Hij stak het grasveld over en Selma ging naar Paul toe, die druk stond te praten met een kleine, bejaarde vrouw.

„Er is juist iemand aan komen rijden, die naar je gevraagd heeft Paul. Mijnheer Goring is naar hem toegegaan, om te praten, wat hij wenscht.“

„Misschien is dat alweer een oud vriend“, zeide Paul. „Dit is mevrouw Watson, Selma, de lieve vrouw, die mij onder hare hoede naar Engeland bracht, toen ik een kleine bengel was. Mevrouw Watson, dit is mijn vrouw — misschien is zij U niet eens dankbaar, dat U er voor gezorgd hebt, dat ik niet over boord ben gesprongen.“

Selma glimlachte en stak de zendingsvrouw vriendelijk de hand toe; zij vond, dat deze juist de rechte persoonleek

Omtrent het aantal moorden doodslagen, diefstallen, met geweld, roofpartijen heeft de heer Kooreman al een afdoende statistiek geleverd.

Ik zou nu wel willen bewijzen dat wij gewezen Residenten van Deli ons best gedaan hebben om hierin verbetering te brengen en dat wij vooral getracht hebben de koelies te beschermen en eene goede behandeling te verzekeren, overtuigd dat dit de beste wijze was om zachtere zeden en gewoonten ingang te doen vinden en het getal misdaden te doen verminderen.

Men verkeert daarbij in een moeilijke positie. Niet de beschikking hebbende over eenig archiefstuk, moet men zijne herinneringen met moeite bij elkaar verzamelen doch daaruit volgt dat men van zijne voorgangers bij geruchte nog wel 't een en ander weet, doch van zijne opvolgers niets.

Ik bewonder dan ook den heer Kooreman, die onder deze omstandigheden een zoo omstandig bewijs materiaal heeft kunnen bijeenbrengen.

Wat mij aangaat, ik kan slechts met eenige zekerheid spreken over hetgeen ik zelf ter Oostkust van Sumatra in het belang der koelies heb gedaan, en als ik mij daarbij de beaun rôle moet geven, dan is dat niet omdat ik mij gaarne op den voorgrond plaats en aan den weg timmer, maar alleen omdat ik van het geene mijne voorgangers gedaan hebben, thans nog maar zeer weinig, en van hetgeen mijne opvolgers gedaan hebben nagenoeg niets weet. Die dienen dus, als zij 't noodig vinden, zelve hun woord te doen.

Dit zij dus mijn excuus, bij mijne geachte hoorders als zij mochten denken, dat ik wat veel voor eigen deure veeg.

In het kort wil ik 't volgende vermelden:

Kort na mijn optreden als Resident der Oostkust van Sumatra vaardigde ik de bekende circulaire Scherer uit, zoo even door den heer Kooreman in extenso voorgelezen. De heer Kooreman noemt ze onwettig, ik achtte ze wettig, en vele, ook rechtelijke ambtenaren deelden blijkbaar die opvatting. Hoe dit ook zij, de strekking was, misbruiken te beperken en tegen te gaan en de koelies tegen mishandeling te beschermen, zonder de tabaks cultuur onmogelijk te maken, wat bij strikte opvolging der bepalingen het geval zou zijn. Een tijd daarna schreef ik o.a. een circulaire aan de controleurs waarin 't volgende voorkwam:

„Wat nu de koelies aangaat, er zijn ondernemingen waar men hun tractement inhoudt op de zoogenaamde vrije dagen en op de dagen dat er niet gewerkt wordt, hetzij om andere redenen, omdat het regent of om andere dergelijke redenen meer. Wanneer de koelies tegen een maandloon zijn aangenomen, wat bij allen het geval is, dan is deze handwijze onwettig en ik verzoek U er terstond een einde aan te maken, zoomede mij op te geven bij wie U deze onwettigheid hebt aangetroffen. Ook is het voorgekomen dat de kosten van geneeskundige hulp en van huisvesting, terzijde op de rekening der Koelies worden geschreven, terwijl ook hier en daar bij de Chineesche Koelies van de door hen met tabak beplante gronden grondhuur wordt gevorderd. Dergelijke onwettige handelingen verzoek ik insgelijks met strengheid tegen te gaan.“

In 1888 stelde ik eenige veranderingen in de Koelieordonnantie voor. De voornaamste waren, dat de werkmans niet van zijn gezin mocht worden gescheiden, dat de huisvesting en geneeskundige behandeling van vrije dagen kostenloos zouden zijn dat de Koelies op vrije dagen zonder verlof zich van de onderneming mochten verwijderen, en dat ze zonder verlof te vragen klachten bij den controleur tegen den administrateur der onderneming of zijne ondergeschikten mochten gaan inbrengen. Deze alles vroeger niet voorgeschreven of niet geoorloofd. Deze voorstellen werden door de Regeering overgenomen en de koelieordonnantie werd dienovereenkomstig gewijzigd.

Waren dit maatregelen die binnen mijne bevoegdheid lagen en maatregelen op het papier, ik aarzde niet mijne betrekking op het spel te zetten en er eene strenge vervolging aan te wagen om te maken dat de Europeesche die zich aan ergerlijke koeliemishandeling hadden schuldig gemaakt hun straf niet ontlieden. Waar ik zorgen kon moest dat een koelie die een administrateur of assistent verwoonde met wangsarbeid werd gestraft, dat was niet stuitend voor mijn gevoel dat een Europeaan die een koelie ten doode mishandelde, zonder straf vrij uit kon gaan.

Zoo was toch de toestand toen ik op Deli kwam en zoo is het helaas nu weer omdat als ik mij niet vergis de Procureur-Generaal de door mij genomen maatregelen niet wettig blijven toeloreeren. Was er op Deli een misdaad stel eene mishandeling met doodelijke afloop door een Administrateur tegen een Koelie gepleegd dan was de gang van zaken de volgende: De President instrueerde de zaak als hulpofficier van Justitie; hij zond de stukken naar den officier van de politie te Batavia met verzoek om rechtsingang te doen verlaten met bevel tot gevangenneming van den verdachte.

In dien tusschentijd liep de verdachte of schuldige ontsnood; kreeg hij bericht dat het bevel tot gevangenneming was uitgevaardigd, dan vertrok hij naar Penang of Singapore en kon als hij wilde vooraf afscheid nemen van den Resident, daar die hen toch niet houden kon.

Deze toestand was zoo stuitend voor mijn gevoel te over de Koelies, dat ik besloot, alles er aan te wagen, zelfs eener gerechtelijke vervolging, om hierin verandering te brengen.

om kinderen te verzorgen — zoo geduldig, eenvoudig en betrouwbaar.

„Ik ben heel blij met U kennis te maken. U en de waart zeker aan het praten over den ouden tijd; olschoon hij zich dien niet heel duidelijk meer voor kan stellen.“

Mevrouw Watson zeide niets; zij stond geheel verbaasd. Deze mooie, jonge vrouw, met haar bevallige houding en innemende manieren was de vrouw van Paul Vereker, die, hoe knap van uiterlijk, hoe ontwikkeld en hooggeplaatst ook, toch de kleinzoon was van den ouden Jahans, den Indo koopman, de zoon van Una Christian, de stiefzoon van den gevangenis-apotheker, die daar nu onderdanig bij de poort stond te wachten om zichzelf met een verwante voor te stellen. Toen mevrouw Watson zag komen, had zij dadelijk geraden hoe alles in zijn werk was gegaan.

Terwijl zij met Paul praatte, na zich aan hem te hebben gemaakt te hebben, had zij spoedig ontdekt, dat hij nog maar heel weinig herinneren kon omtrent zijn moeder en hare familie, en dat hij volstrekt niet wist, dat zij Indisch waren. Zij keek zenuwachtig eerst naar de blonde, jonge vrouw en toen naar de knappe, mannelijke figuur er naast, en maakte bij zichzelf de opmerking, dat niemand, zonder er opmerkzaam op te zijn gemaakt, ooit zou denken, dat hij inlandsch bloed in de aderen had. Hij zag er ook niet bepaald engelsch uit, maar menig volbloed Europeaan heeft toch een nog donkerder huid. Juist door hun verschil in vormden deze twee personen een zoo prachtig paar, en het gezicht van mevrouw Watson vloede over van medelijden.

bijna niet in staat kalm te praten, zoo sterk werd hij zich gedrongen deze te waarschuwen voor de nadere ontkooping; het was dus voor haar een verlichting, dat Paul ter zijde tot zijn vrouw zeide: „Ik heb haar naar mijn moeder gevraagd en gehoord, dat zij nog leeft. Haar naam is mevrouw Alexander Christian.“ Selma schrok. „Maar dat is de naam van den man, die naar je gevraagd heeft, hij staat daar nu onder de poort, hij — hij is de gevangenis-apotheker!“

Zij starden elkander zwijgend aan, met een plotseling en wederzijds voorgevoel van naderend onheil.

(Wordt vervolgd.)

Kunstsalon

A. H. Idzerda

31 Laan van Meerdervoort 31

DEN HAAG

Tentoonstelling Fotografieën

dagelijks geopend van 10—4 uur

Portretten

uitsluitend uitgevoerd in onveranderlijken

kool- en gomdruk

engelsche garnizoen. Zijn hart gloeide, want als de nieuwe ambtenaar die hier nu ook te gast was, zou blijken Una's zoon te zijn, dan zou dit geheele voorname gezelschap het ook gauw weten en wat een glorie zou dat zijn voor hem en zijn familie! Het beeld eener spoedige bevordering rees al voor zijn geest, hij zag zichzelf reeds een plaats aangewezen tusschen andere officieele grootheden en zitten met den luitenant-Gouverneur aan denzelfden disch. Hij riep een der bedienden, die hem, den Indo, opzettelijk hadden ontweken.

„Kom eens hier, zwijnskind! (son of a pig)“ riep hij in zuiver hindostansch, „breng dadelijk mijn kaartje aan den Collector-sahib en zeg, dat ik den *Chota-sahib* wenscht te spreken.“ Hij overhandigde daarbij een groezelig stukje papier, waarop met een klerkehand stond geschreven: A. Christian. De knecht nam het tusschen duim en wijsvinger — een onbeleidheid, die den heer Christian geheel ontging — en ging toen een blaadje halen. Kort daarop zag de gevangenis-apotheker den man dwars over het grasveld naar den huisheer toe gaan, met het kaartje op een zilver presentieblad; gelukkig voor den heer Christian stond hij te ver af om de opmerkingen te hooren, die daarop gemaakt werden.

ADVERTENTIËN.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob

Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

PENSION

Koningsplein 6, 's-Gravenhage. Gemeubileerde Apartementen te huur met of zonder pension, per maand, per week of per dag.

W. H. C. Th. SASSE

Français. Méthode Berlitz.

Leçons de choses. Lectures intuitives. Lecture de journaux, Etude de pièces de théâtre. **BINCKHORSTSTRAAT 124.**

Electro-Medische toestellen

overeenkomstig het systeem van Prof. KORSCHOLT en Dr. VON ALIMONDA. Genezen spoedigst indische kwalen, zenuwziekten, verlamming, enz. enz.

Verkrijgbaar Van Brakelstraat 57.

Massa getuigschriften.

Polikliniek

voor Ziekten der Urinewegen en Geslachts Organen.

Dr. B. SWAAB Arts,

Kloveniersburgwal 41, Amsterdam.

AGUILARS

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN, zijn alom bekend.

Hoofdkantoor:

Heerengracht 3, Den Haag.

Bijkantoor:

BATAVIA, B. DE BAS & Co.

Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.

Agentschappen op alle Hoofdplaatsen in Ned. Indië.

Interc. Telefoon 264.

F. C. Zechner,

Commissionair in Effecten

ELANDSTRAAT 8,

Den Haag.

Telefoon Intere. 1826.

KANTOOR 9-3 UUR.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN

worden tegen marktprijs ingekocht door

N. BLOM,

in Goud, Zilver en Edelgesteenten,

Amsterdam, N. Heerengracht 9.

Ook aan huis te ontbieden.

Bij de Uitgevers-Maatschappij

HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG

te 's-Gravenhage

is verkrijgbaar:

AANTEKENBOEK

voor betaalbaar gestelde

COUPONS en DIVIDENDBEWIJZEN.

Prijs 40 cent.

Het Weekblad voor Incurante Fondsen van BROEKMAN en HONDERS schreef hierover:

Door de Uitgevers-Maatschappij "Het Gemeenschappelijk Belang" is uitgegeven een "Aanteekenboek" voor betaalbaar gestelde Coupons en Dividendbewijzen, waarin de bladzijden per maand, Januari-December, volgen, met 8 hoofden ter invulling van de benaming der effecten, nominaal bedrag der stukken enz., alles tusschen staande lijnen. Voor verschillende aantekeningen van effectenbezit is zulk een register zeker nuttig en de prijs van f 0.40 wel waard.

Hofleverancier van H. M. de Koningin.

Hofleverancier van H. M. de Koningin-Moeder

Brandstoffenhandel

C. AANDEWIEL

KANTOOR

Sumatrastraat 145

Telefoon 1427

'S-GRAVENHAGE.

FILIAAL

Badhuisstraat 103

Telefoon 2854

SCHEVENINGEN.

's-Gravenhaagsche Crediet-Vereeniging en Depositokas

Den Haag — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve f 400.000.

Directie:

Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ. Commissiehandel in Effecten en Coupons. Credieten tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt Safes in den brandvrijen kelder. Plaats gelden à deposito, in cheque-rekening, in de spaarkas.

Correspondent van de Ned. Ind. Es-compto-Maatschappij. Betaalt hare Wissels uit. Fourneert tegen zeer voordeelige koersen Traités op de belangrijke plaatsen in Ned. Indië.

Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.

Kantoor-tijd 9-3 uur.

Pierre Vos,

CUISINIER

v. Galenstraat 30.

DINERS

in alle prijzen.

Hoogste Waarde

voor Oude en Indische Brillanten

Goud, Zilver en Platina.

MAGAZIJN van

Gouden, Zilveren en Juweelen

voorwerpen.

S. SCHUIJER,

Korte Poten 44, Den Haag.

Inkoop en Ruil.

Vraagt Frijscourant.

Op de voornaamste plaatsen Depôts

Uitruimende Stroepen.

De grootste omzet van Samballans,

Het oudste en beste adres voor alle

soorten ingrediënten benodigd voor de

Opgericht in 1880.

Emmakade 55, Den Haag.

Toko Belawie

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE

Thee- en Presenteerbladen,

THEESERVIEZEN,

Koffiestelletjes, Bouilloirs,

enz. enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

Brandapparaten

der nieuwste vinding, van de eenvoudigste tot de meest complete.

Groote voorraad Fijne Houtwaren.

TENZER'S VLOEIBARE VERF voor Hout, Gobelin, Fluweel, enz.

TENZER, Oude Molstraat 15, Den Haag

Eenigst speciaal Magazijn.

Geen goedkoop adres in Binnen- of Buitenland.

Het meest aangenaam werkend *luxeermiddel*, zonder eenige nadeelige invloed op de spijsvertering zijn onze

CASCARA PASTILLES,

per flacon à 30 pastilles f 0.30

» » » 100 » f 0.75

Onze versuikerde **STAALPASTILLES** zijn onbedervelijk, daarom het beste middel tegen *Bloedarmoede en de gevolgen daarvan.*

Prijs per flacon à 100 stuks f 0.50

» » » 1000 » f 3.30

Vraagt uitsluitend ons merk.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPEL.

Eerste Nederlandsche fabriek van Gecomprimeerde Geneesmiddelen.

Te bekomen bij alle Apothekers.

„Arnhem” Levensverzekering-Maatschappij „ARNHEM”.

Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.

Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUUCHT, te 's-Gravenhage. Inspecteurs: H. N. STAKMAN te 's-Gravenhage; G. O. A. VUNDERINK te Groningen; H. VEDER te Arnhem; J. P. PUNT te Breda.

Bijkantoor te Batavia, Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 1447.

Directe import van indische ingrediënten voor de Rijsttafel.

Kwee assem - Krandjie - Goelalie - Manissan assem Samballans - Versche Ketella - Boemboe's.

Levende bloemen.

KUNSTBLOEMEN.

In groote sorteering te verkrijgen in de Bloemen-Magazijnen

van

HERMAN VOORHOEVE,

Bloemist Hofleverancier.

Zoutmanstraat 40c,

hoek Prins Hendrikplein, Den Haag.

Telefoon No. 1846.

Prins Willemstraat 38a,

Scheveningen.

Telefoon No. 3322.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.

Export van Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones, enz. naar Oost- en West-Indië.

Speciaal voor de tropen aanbevolen:

Piano's en vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie 5 jaar.

Catalogus franco op aanvraag.

ZADEL- EN KOFFERMAKERIJ,

W. POPPINK,

151 PRINS HENDRIKSTRAAT, DEN HAAG.

Goedkoop adres voor sterke REIS- en HANDKOFFERS. Vooral wordt de aandacht gevestigd op mijn uiterst solide en goedkope gepanserde HUT- en MALKOFFERS. Reparatie-richting voor alle soorten reisartikelen en lederwaren.

van Soest en van der Weijde.

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito, incasseeren verloffstractementen en pensioenen.

Met 1 dag opzegging 2 pct.

Voor 1 maand 2 1/2 „

„ 3 maanden 3 „

Verstreken REIS CREDIETBRIEF N.

De Firma TER MARSCH & Co.

Hofleveranciers te ROTTERDAM

levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend

prima kwaliteit

Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,

ENZ. ENZ.

Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binneland

Koopen of verkoopen, huren en verhuren

van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN

FALKENBURG en Co.

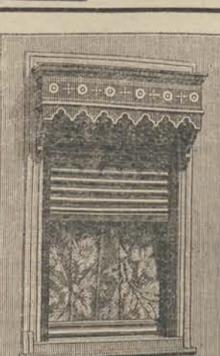
Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.

DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.

Toezending Woninggids gratis.

Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te 's-Gravenhage en WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

HEINEKEN'S

(Oudste) Glazenwasscherij

Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.

Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.

Telefoonnummer 2478.

Amsterdam, v. d. Helststraat 1.

Utrecht, Potterstraat 20.

Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

de Hise zou, volgens aan onze West verstrekte gegevens, onder verdenking hebben gestaan, zich aan het stropen, of opkopen van gestroopte balata te hebben schuldig gemaakt. Een onderzoek, door den districts-commissaris ingesteld, leverde evenwel geen bewijzen op. Maar nu zou men hem gepolst hebben op 'n feit, waarvoor men hem tot nu toe niets gemaakt had, n. l. het opkopen van balata van arbeiders, waarmee hij niet ten overstaan van den commissaris gecontracteerd had. Hij wist niet dat dat er zoo bij hoorde, maar kreeg toch een eisch van 100 gulden boete van het openbaar ministerie op zijn dak. Onze West hoopt dat de man 't er niet bij laten zal, opdat meer licht in de zaak kome. Zij meent te mogen gelooven aan 'n wraakneming van de districts-overheid, naar aanleiding van 'n klacht door de l'Isle na bovengenoemd onderzoek ingediend.

Typisch is voor ons die balata-industrieel op 'n klein plaatsje als Nickerie, voor een overtreding terecht staande en heel gemoderend verklarende: «Daar wist ik helemaal niets van. Ik heb 't altijd zoo gedaan en ze hebben me 't nooit wat voor gemaakt».

Een andere sinjor in 'n ander nutoekje der kolonie, in Albina stond ook al voor 'n balata-zaakje terecht, maar werd vrijgesproken.

Moet daar bij die rechtzaakjes in Paramaribo wel eens luidrechtig toegaan, ten minste bij het kantongerecht. De administrateur van financiën kon 't in zijn bureau niet withouden en zal naar hogere sferen verhuizen, terwijl het kantongerecht laag bij den grond zal worden gehouden. Tegen die schikking komt evenwel de Suriname op, die lang is dat concessie-jagers over de trappen naar het domeinkantoor den nek zullen breken. En dat hebben er al genoeg gedaan, tot zelfs hier in Holland toe.

De Sur. Bode zal nu wel in haar knollentuin zijn. Dr. van Hall gaat eerst op Trinidad een vergadering van planters bijwonen en van daar naar Barbados, om zich te vergewissen van den stand der bacove-cultuur, in verband met de scheepsgelegenheid.

Intusschen zullen zijn werkzaamheden te Paramaribo worden toevertrouwd aan 'n assistent, die volgens de Suriname in het geheel niet berekend zou wezen voor zijn taak.

De Nieuwe Sur. weet te berichten, dat het verblijf, langer dan beoogd was, van den italiaanschen kruiser «Dogali» voor Paramaribo in verband zou staan met plannen van kolonisatie met italiaansche immigranten. Het blad herinnert er aan dat indertijd onder het bestuur van gouverneur Tonckens ook van zulke plannen sprake was, waarbij het toen echter is gebleven.

Er komen naar de Suriname mededeelde, in den loop van dit jaar 1100 percelen voor kleine landbouwers langs het Pad van Wanica open, en de heeren van de «Dogali» hebben op hun spoorreisje naar Republiek met gouverneur Lely, zich zoo'n beetje op de hoogte kunnen stellen, waar eventueel hun landgenooten onder dak kunnen worden gebracht.

Een nieuw factuurtje adspirant-kleine landbouwers bracht de «Curacao» aan: 253 over Demerara aangevoerde Britsch-Indiërs, waarvan er 182 voor plantages in Nickerie, 71 voor Alliance bestemd waren.

Een minder aangenaam bericht voor de paramaribosche handelaars is, dat er een concurrente onder de stoomvaart-maatschappijen, die de haven aandeden, zich bij schikking met de «Navigazione Generale Italiana» teruggetrokken heeft, n. l. de «Quebec Stoomvaart-Maatschappij».

Den aandeelhouders van de Koninklijke Westindische Mail, moet dit bericht beter in de ooren klinken, daar de maatschappij nu, naar 't reeds door de «Navigazione» gegeven voorbeeld, hare vrachtprijzen kan verhoogen.

Curacao. In een ingezonden schrijven aan de Welker van den 26en November II., troffen we een beschouwing, aan, betrekking hebbende op hetgeen wij den 27sten October II. aan een artikel in de Amigoe van den 28sten September II., ontleend hadden ten bewijze dat men op Curacao om werkkapitaal verlegen zit.

De inzender is het blijkbaar niet met de Amigoe eens en zond ons nog eens extra zijn artikel toe, waaraan wij het volgende ontleenen:

«Dat professor Went, de HH. Havelaar en van Kol, die ter vlucht een kijkje van Curacao hebben genomen, de meening kunnen zijn toegedaan, dat door het verhuuren van kleine stukken gronds de toestand te verbeteren is, kan gaan, maar dat de Amigoe van dezelfde zienswijze is, klinkt vreemd.

Door het verhuuren van meerdere snippers gronds zal de toestand, in stede van te verbeteren, terdege verslimmen. Dit heeft gouv. van den Brandhof zeer juist indertijds heeft aangeschreven om geen gronden te verhuuren, maar dorpen te stichten.

Meermalen hebben wij dit punt breedvoerig behandeld: thans kunnen wij kortelijk aantoonen, dat de argumenten van de Amigoe vrij ondoordacht zijn.

Op een tijdstip, dat vele eigendommen verkocht worden beneden het bedrag der hypotheeken, welke er respectievelijk daarvan betalen om de hypotheeken af te lossen en de eigenaren in staat te stellen om hunne gronden te bewerken! Wat een comptabiliteit! En dan nog zal het kapitaal, benodigd voor het aankopen der strooken gronds, zijn rente spoedig opbrengen! Opdat zulks mogelijk zij, zal het gouvernement die strooken gronds tegen ongehoorde weerkrenten moeten verhuuren, en dan heeft de hulp, dijvers, die, toen zijn dier onder den last inzakte, zeide: «ik zal je helpen» en het arme beest een slag toebreacht, die het ad patres zond.

Volgens de Amigoe wordt thans door den kleinen man gestolen en misbruikt gemaakt van de vergunning om op dat hij niet over genoegzaam terrein kan beschikken. Om aan dit euvel paal en perk te stellen, moeten den kleinen man meer gronden worden afgestaan. Om hierin te voorzien, zal het gouvernement strooken gronds van de groote plantages kopen. Om deze lapjes aan de hand te annexeeren, zal mogelijk van Munchhausen moeten weten, maar voor het gouvernement zal zulks, gezebrek aan ondoelmatig zijn. Dus niet aan hen, die uit plegen, aan genoegzaam terrein thans stelen en overtreding gekochte strooken moeten verhuuren, alzo meer dieven en overtreders creërende. Prachtig!

Wanneer we nu over twee maanden misschien 'n antwoord in de Amigoe van nu over 'n maand zullen vinden langs we op de zaak terug. Dat noemen ze polemiek maar bij laten?

Onlangs is in de kolonie de groep: «Nederlandsche Antillen» van het Algemeen Nederlandsch Verbond opgericht, dat in de kolonie reeds 'n 90-tal leden telt. Op Sint Martin moet 't ook niet pluis wezen, maar in economischen zin. Volgens genoemd blad zouden 1600 leden van dat eiland naar San Domingo zijn vertrokken om daar werk te zoeken en brood.

Tentoonstelling te Luik. Naar men ons mededeelt bestaat er alle kans, dat ook Nederlandsch Oost- en West-Indië op de Tentoonstelling te Luik zullen vertegenwoordigd zijn. Het uitvoerend comité heeft eene tweede circulaire rondgezonden, speciaal gezicht aan belanghebbenden en

belangstellenden in den Indischen landbouw en de Koloniale nijverheid hen nitnoodigende om door het geven van geldelijke en moreelen steun het bouwen van een paviljoen in het koloniale park mogelijk te maken en vergist onze berichtgever zich niet, dan valt dit voorstel in goede aarde en hebben ook inzenders zich reeds aangemeld.

In ons vorig nummer deden wij de circulaire opnemen. Intusschen kunnen wij reeds nu mededeelen, dat ze te krijgen is bij den heer K. H. H. van Bennekom, lid van het Uitvoerend Comité, Laan van Meerdervoort 213 den Haag, of bij den heer G. P. Bakker te Groningen, Secretaris. Onze redactie is bereid inlichtingen te geven.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad den Haag.

Geachte Redactie.

Zoo juist lees ik in de N. R. Crt. dd. 25 Dec. dat èn te Semarang èn te Seroway gevangenen konden ontsnappen uit de gevangenis(?) of wegens weinig betrouwbaarheid van den bouw, er niet konden worden opgeborgen. Men vraagt zich bij zulke, zich steeds herhalende feiten af, of het voor B. O. W. eene onmogelijkheid is cellen te bouwen, waaruit ontsnapping nagenoeg, zoo niet geheel onmogelijk is. Dat men te Seroway en alle dergelijke kleine plaatsen wegens groote kosten, zich behelpen moet, daarvoor moge excuus aan te voeren zijn. Maar in steden met centrale gevangenis, moest eene ontsnapping door den bouw van aan het doel beantwoordende cellen, eene zeer groote uitzondering behooren te zijn. Een ter dood veroordeelde te laten ontkomen is voor de algemeene veiligheid van de bewoners gevaarlijker dan het loslaten van een tijger. Wat is erger dan een desperado die niets te verliezen, alles te winnen heeft door drien optreden, dikwijls nog gedreven door haat jegens de maatschappij. Acht het gouvernement de veiligheid voldoende gewaarborgd met zulke gevangenis of komt het op een enkelen loslopenden boosdoener meer of minder, niet aan?

Hoogachtend L. J. LEBRE. Rome, 27/12 1904.

Van Vreemde Koloniën.

Duitsch Oost Afrika. Den 13en December II. had de afdeling München van de «Deutsche Kolonial Gesellschaft» het voorrecht een voordracht bij te wonen van den, met verlof in Duitschland vertoovenden gouverneur van Duitsch Oost Afrika, graaf Götzen, waarin deze het een en ander mededeelde over de in die kolonie gevoerde politiek.

Er wordt, zeide spreker, thans in de pers veel geschreven over civiel- en militair-bestuur, over de voordeelen van het eerste en de nadelen van het andere. Vaststaat bij velen dat in Duitsch Oost Afrika een militair bestuur is, omdat een officier aan 't hoofd er van staat. Niets is minder waar. In beginsel bestaat er het civiel bestuur, hetwelk dan ook reeds in 10 districten is ingevoerd, terwijl in 12 andere nog de compagnies-commandanten der, daar gelegerde bezettingstroepen met het bestuur belast zijn. Voor 1906 zal spreker evenwel, hoofdzakelijk echter om de vrije beschikking te krijgen over de bezettingstroepen, een reorganisatie voorstellen, waarbij de 12, nu nog door militairen volgens de, algemeen in de kolonie geldende voorschriften bestuurde districten, tot 7 civiele districten zullen worden teruggebracht, waarbij dan echter nog 3 residenten zullen komen als vertegenwoordigers van het bestuur bij de machtigsten onder de inlandische hoofden. Het doet er, volgens graaf Götzen, met het oog op de veelzijdigheid zijner functiën, weinig toe af, uit welken beroepskring de gouverneur is voortgekomen. Hij wijst o. a. op Engeland, dat zoo dikwerf ten voorbeeld gesteld wordt en herhaaldelijk gewezen officieren met het gouverneurschap in koloniën met beslist civiel bestuur belast.

De opstand in Duitsch West Afrika had graaf Götzen er toe geleid zich zelf af te vragen, of de tegenwoordige organisatie: «verdeling van het heele gebied in een aantal districten, met door het bestuur bezette centra, van waar 't zich geleidelijk kon uitbreiden» de richtige was of verkeerd en gevaarlijk. Na eerst te hebben vooropgesteld, dat het niet aanging, om heele gebieden weer aan zich zelf over te laten, nadat daar eenmaal 't bestuur gevestigd was, zeide spreker, geen beslist oordeel te kunnen uitspreken over de mogelijkheid, dat gebeurtenissen als die in Zuidwest Afrika ook in Oost Afrika zouden kunnen voorkomen.

Het is hoogst moeilijk het karakter van den neger te doorgronden. Het stamverband is echter veel losser in Oost-, dan in West-Afrika; de menschen zijn er ook niet zoo vertrouwd met 't gebruik van vuurwapenen, waarvan er naar spreker hoopte niet veel, maar dan toch enkel trompladers, in hun bezit zijn. Daartegenover staat dat in Oost-Afrika in geval van nood geen blanke troepen kunnen worden gebruikt. Hoewel er geen teekenen zijn te bespeuren, dat 'n groote opstand voor de deur zou staan, achtte spreker 't toch noodig, «nooit te vergeeten, dat koloniale expansie nergens zonder strijd wordt verkregen. In alle koloniën heeft men moeten vechten en dat soms eenuwen lang.»

De tegenwoordige regeling, waarbij de bezettingstroepen voor bestuurs- en politie-diensten worden gebruikt en in zekeren zin in bepaalde districten vastgelegd, maakt dat de gouverneur geen drie compagnijen kan samenrekken, zonder het bestuur in meerdere districten in de war te sturen.

Van militarisme kan in Oost-Afrika zeker geen sprake wezen, waar men op 'n bevolking van 6½ miljoen zielen en op 'n uitgestrektheid, tweemaal zoo groot als Duitschland, slechts 2300 man troepen aantreft, tegen 3000 in Britsch Oost Afrika met 4 miljoen, 2000 in Oeganda met 4 miljoen, 2000 in Britsch Centraal Afrika met 8 miljoen, 3500 in Portugeesch Oost-Afrika met 3½ miljoen, 18000 op Madagaskar met 2½ miljoen, 13000 in den Congo-staat met 30 miljoen inwoners.

Er wordt met betrekking op 't Duitsch koloniaal bestuur ook wel van assessorisme gesproken, waarmee dan bedoeld wordt de neiging om te veel te regeren. Die neiging ligt ongetwijfeld den Duitschen ambtenaren en officieren wel ietwat in 't bloed, in vergelijking b. v. met engelsche koloniale ambtenaren. Zulks toegevend, volgt daartuit van zelf, dat er op moet worden gewerkt, om die neiging te onderdrukken, omtrent welke invloed men zich echter wel eens overdreven voorstellingen maakt. Een nauwgezette vergelijking met Britsch Oost Afrika of Oeganda zou wel eens aan 't licht kunnen brengen, dat men daar met het uitvaardigen van verordeningen heel wat vrijgeveiger is dan in Duitsch Oost Afrika. Van assessorisme in den letterlijken zin des woords is daar zeker geen sprake, waar van de 10 districts-bestuurshoofden slechts 1 assessor geweest is, de overigen allen 'n andere opleiding hebben gehad, en op 'n 10 tot 14jarige koloniale ervaring kunnen wijzen.

Graaf Götzen acht de hogere rechterlijke carrière ook gezinszins noodzakelijk voor aanstaande bestuurshoofden, wel voor sommige betrekkingen bij de centrale bestuurs-lichamen. Met 't oog op de wenschelijkheid, dat de afdeelingsscheffs bij deze lichamen, ook den gang van zaken bij het lokaal bestuur hebben leeren kennen, zal men goed doen van de hoofden van gewestelijk bestuur er ook eenigen te kiezen uit hen, die een rechterlijke opleiding hebben genoten.

Ook over de decentralisatie, waarmee in Duitsch Oost Afrika reeds 'n begin is gemaakt, kwam graaf Götzen te spreken. In die districten, zoals Dar-es-Salam, waar het gemeenteverband bestaat, is aan het bestuurshoofd een, uit 3 tot 5 leden bestaande districtsraad ter zijde gesteld, wiens besluiten in zekere gevallen de goedkeuring van het gouvernement behoeven. De gewestelijke begrooing is aan de goedkeuring van den gouverneur onderworpen. De districtsraden zijn dikwerf van groot nut gebleken voor de bestuurshoofden. De gouverneur werkt met een, door hem zelve benoemden raad, aan wiens oordeel de jaarlijksche begrooing en verordeningen van algemeene strekking worden onderworpen. De gouverneur is niet gebonden zich te gedragen naar de besluiten van dien raad, doch moet deze eventueel tot het nemen eener beslissing ter kennis brengen van de koloniale afdeeling te Berlijn. «Wij hebben, zei graaf Götzen, aldus een begin gemaakt met de deelneming van de blanke ingezetenen aan het bestuur, hebben echter vermeden, in deze richting te snel te gaan, wijl we nog te weinig, lang in 't land vertoevende blanken in de kolonie hebben. Wel is nog de wensch te kennen gegeven, dat de koloniale raad zou worden gekozen; die eisch gaat 'n beetje ver. Britsch Oost-Afrika b. v., even on als onze kolonie, heeft nog niet eens een raad, wiens leden benoemd worden, en men wijst daar op Dar-es-Salam als 'n navolgenswaardig voorbeeld.

Over de economische politiek liet graaf Götzen zich als volgt uit: «Duitsch Oost-Afrika zal eerst dan een volkomen nuttig bezit voor het Duitsche rijk zijn, wanneer het zijn bestuursuitgaven uit eigen inkomsten kan bestrijden, of wanneer het in hoge mate er toe bijdraagt Duitschlands behoefte aan tropische voortbrengselen te dekken, of wanneer het op groote schaal gelegenheid biedt voor vestiging van Duitschers, of de mijnbouw er loonend kan worden uitgeoefend.»

Op het oogenblik is het evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven verre van bereikt. Graaf Götzen waarschuwt tegen eventuele plannen van bezuiniging op de bestuursuitgaven. «Ik heb 't in den beginne geprobeerd, maar zag al heel gauw in, dat wat men hier afsnijdt, daar weer moet aangezet worden.»

Duitsch Oost-Afrika heeft, in vergelijking met naburige engelsche koloniën, volstrekt niet zoo heel veel ambtenaren, 331 tegen 352 in Britsch Oost-Afrika met zijn veel kleinere bevolking. Maar het heeft daaronder slechts 51 ambtenaren van gekleurd ras tegen 217 in Britsch Oost-Afrika. Dat verschil heeft echter zijn natuurlijke oorzaak in het feit, dat Engeland uit zijn oude koloniën kan putten voor aanvulling van zijn inlandsch personeel met lieden, die de engelsche taal kennen, terwijl Duitschland het voorloopig met inboorlingen uit de engelsche en portugeesche koloniën moet stellen. Die ongunstige verhouding tusschen Europeesch en inlandsch personeel in Duitsch Oost-Afrika, maakt dat het bestuur daar dunder werkt dan elders.

Graaf Götzen meent evenwel, als alles zóó blijft voortgaan als tot nu toe 't geval was, dat de kolonie over 'n jaar of tien zich zelve zal kunnen bedripen, tegen 't oogenblik dus dat 't Duitsche bestuur in Oost-Afrika zijn vijf en twintigjarig jubileum zal kunnen vieren. «In vroeger eeuwen mogen financiële uitkomsten eerder bereikbaar zijn geweest, toen de staat den slavenhandel dreef en het land uitbuitte, maar niet in den tegenwoordigen tijd, met onze meer humane begrippen op koloniaal-politiek gebied.» Er zou 'n middel wezen om 't finantieel evenwicht eerder te bereiken, wanneer men maar Engelslands voorbeeld ten opzichte van zijne kroonkoloniën volgde: de eigenlijke bestuursuitgaven voor de kolonie en de uitgaven voor spoorwegen en militaire doeleinden voor 't rijk. Daar zal men in Duitschland wel niet veel voor voelen, maar het is toch denkbaar, dat 't daar nog eens toe komt.

Men heeft wel eens gezegd, dat de gouverneur wat al te zeer van de Wilhelmstrasse uit wordt klein gehouden. Graaf Götzen verklaart, daar nooit last van te hebben gehad, en dat den engelschen gouverneurs heel wat meer uit Londen wordt voorgeschreven, dan men gewoonlijk aanneemt. Maar wat financiële politiek betreft, ziet het voor de Duitsche kolonie minder gunstig uit, waarin echter slechts door wetswijziging zou kunnen worden voorzien.

Wat de productie der kolonie aangaat is deze nog lang niet, wat ze zijn kan. Het bestuur bedient zich van verschillende middelen, om tot productievermeerdering te komen. «Zoo trachten wij de inboorlingen uit het sterk bevolkte binnenland naar de kust over te brengen. Dat gaat langzaam en moeilijk. Tot nu toe is 't slechts aan een districts-bestuurder in Tanga gelukt, dank zij zijn beleidsvol optreden. In de andere districten moet de poging worden doorgezet.» De neger moet leeren werken. «Zachte en voor alles rechtvaardige dwangmiddelen mag het bestuur daarbij niet schuwen. Een arbeidsplicht zoals b. v. in het district Dar-es-Salam in de gemeentelijke «dorpsjamben», schijnt goed te voldoen, en leert de inboorlingen, dat zij ook plichten tegenover de gemeenschap hebben. Den neger wordt daardoor ook op heilzame en humane wijze aan 't verstand gebracht, dat de blanke meester in het land is.»

Voor alles moet echter aan wegen-aanleg worden gedacht, waardoor niet alleen de productie-vermeerdering maar ook de quaestie der kolonisatie wordt beërscht.

Wat het eerste dier beide vraagstukken aangaat, sprak graaf Götzen nog over het boschwezen, waarvoor hij in het geheel slechts over 2 hogere boschbeambten en 4 houtvesters beschikt. Er is in de kolonie waardeval hout, zoals blijkt uit den, op de tentoonstelling van St. Louis aan «houtsoorten uit Duitsch-Oost-Afrika» toegekenden Grand Prix. Maar er wordt veel bosch door de inboorlingen verbrand, zoodat het noodig is gedeelten van bosschen voor het gouvernement te reserveeren. De, door een der hogere boschambtenaren, die jarenlang bij het boschwezen op Java diende, voorgestelde maatregelen, doen graaf Götzen de hoop uitspreken, dat eurlang uit de oost-afrikaansche bosschen inkomsten door den staat zullen worden getrokken. Er wordt ook, zooveel de middelen toestaan, aangeplant, vooral teakhout.

De quaestie der kolonisatie is in een proefstadium getreden door den Boeren-trek, die zich aan den voet van den Kilimandsjaro heeft neergelaten. De Boeren begrepen, dat er geen sprake was in de kolonie 'n onafhankelijken Boeren-staat te kunnen stichten. Zij verklaarden zelfs Duitschers te willen worden. Maar dat ging niet met 't oog op de wet op den weerplicht. Van 'n Boer te verlangen dat hij zijn 2 jaren in Duitschland zou nutteloos, is uitgesloten en blanke troepen zijn er in de kolonie niet. Het beste ware 't wellicht een vrijwilliger-korps op te richten, waarin de Boeren als Duitsche staats-ingezetenen aan 'n soort dienstplicht zouden kunnen voldoen. Een verandering in bedoelde wet in dien geest achtte graaf Götzen noodig, het onderwerp in de sandacht van de «Koloniaalgesellschaft» aanbevelend, vooral ook met het oog op het belang van Duitsche kolonisten.

De quaestie van het stichten van Duitsche nederzettingen in de kolonie is nog altijd aan de orde.

Wat den mijnbouw aangaat, sprak graaf Götzen over de goud-vondsten in de kolonie, die wellicht, wanneer het particulier kapitaal zich zou onthouden, wijl slechts georganide hoop bestaat op loonende industrie in het klein, door het gouvernement zouden worden geëxploiteerd. Alles samenvattend meende graaf Götzen dat de vooruitzichten voor de kolonie in alle opzichten goed stonden: «Gij, mijne heeren, zult deze overtuigende deelen, wan-

neer gij geduld hebt en niet gelooft, dat wij in staat zouden zijn, om in 50 of zelfs 20 jaren dat tot stand te brengen, waarvoor andere volken een eeuw hebben noodig gehad. Het succes van onze kleine inzending te Sint Louis, die in allerlij, zonder eenige voorbereiding, werd in elkaar gezet, en de kolonie toch 3 grands-prix, 4 gouden en circa 20 zilveren en koperen medailles bezorgde, moet ons met groote vreugde vervullen.»

Madagaskar. Het moet op Madagaskar niet heel pluis wezen. De Djennah, die onlangs van Tamatave te Marseille aankwam, bracht berichten tot den 30en November l.l. mee uit Tananarive, waaruit blijkt, dat in het district Farafangana een opstand is uitgebroken, die zich, voorloopig ten minste, tot dat district bepaalde. De door fransche officieren en onderofficieren geëncadreerde inlandsche militie moest zich aan het hoofd van de beweging hebben gesteld.

Luitenant Braguet, behoorende tot het detachment, hetwelk het sein tot den opstand gaf, werd door de inlandsche officieren gewaarschuwd, dat het gewestelijk bestuurshoofd in aantocht was. De luitenant verliet zijn hut en trok, teneinde den aankomende tegemoet te gaan, de rivier over. Daar werd hij door de muiters neergeschoten, die het lijk op afschuwelijke wijze vermistken. Luitenant Janiot, ook door de muiters aangevallen, ontsnapte als door 'n wonder aan den dood. In een ravijn gevallen wist hij zich tusschen het kreupelhout verscholen te houden, waar de inboorlingen hem te vergeefs zochten. Later ontdekten twee muiters hem, die hij evenwel met revolverschoten neerlegde, waarna hij, hoewel gewond, de vlucht nam naar Salongan, waar hij in het hospitaal werd opgenomen.

Drie Europeesche onderofficieren en een kolonist moeten verder nog door de muiters zijn vermoord, wier vermetelheid in het district niet weinig onrust baarde. Troepen van Fort Dauphin en Tamatave zullen trachten de opstandelingen af te snijden van het boschrijk binnenland. De tirailleurs van Tamatave waren reeds met de «Havraise» te Farafangana aangekomen.

Er loopen verschillende lezingen over de oorzaken, die tot het voorgevallene aanleiding gaven. Volgens sommigen zou ontevredenheid over verhooging der belastingen daarbij in het spel zijn; volgens anderen zoude het geheel moeten zijn te wijten aan fouten, waaraan zekere ambtenaren zich zouden hebben schuldig gemaakt.

Indo China. De heer Pau. Doumer, oud-gouverneur-generaal van Indo-China heeft onlangs zijne herinneringen geschreven, aan het land, waar hij 11 jaren en niet zonder vrucht gewerkt heeft. In «L'Indo Chine Française» toont de heer Doumer ook vaardig met de pen te weten om te gaan, in dienst der letteren.

Aardig is zijne beschrijving van zijn eerste reis naar Toerane, na een bezoek aan den keizer van Annam te Hué.

De gastheer meende zijn hoogen gast met de noodige plechtigheid uitgeleide te moeten doen. Een escorte van omstreeks duizend inboorlingen, waarbij de muziek met gong en trom niet ontbrak, was daartoe aangewezen.

Daar men hem de keuze liet, den tocht te paard of in een palankijn af te leggen, koos de heer Doumer het paard als vervoermiddel. Maar hij had niet gerekend op het annamitisch sanfare-korps, dat hem geen oogenblik verliet en meedraafde, zoodra de gouverneur-generaal er wat meer gang inzette, zoodat deze het helsch lawaai steeds om zich heen hoorde. De palankijn had intusschen 'n liefhebber gevonden, Picard, de oppasser van majoor Nicolas, die het vervoermiddel niet beneden zijne waardigheid had geacht. De voor den gouverneur-generaal bestemde pajongs groepeerden zich om den palankijn en ook later de muziek, toen de heer Doumer er in geslaagd was, door zijn paard in galop te brengen, zich van zijn lawaai-makende vervolgers te ontslaan. Slechts vergezeld van zijn ordonnance-officier bereikte hij in snellen gang Toerane.

«Langs den weg, schrijft de heer D., hadden de notablen altaren opgericht. Wij komen voorbij. Zij aarzelen: waar is de gouverneur-generaal? Die ruiter in zijn donker lakensch pak, zonder 'n enkel galonnetje, of ordeteeken? Geen quaestie van. De majoor in zijn uniform, met zijn decoratiën, heeft er meer van; maar 't is toch nog niet dat. Ha! Daar komen in de verte de palankijnen aan, omringd van pajongs, eerst die van Picard, dan die van den regent, die van de ministers. . . . Zoodra de eerste voor hen is, buigen de notablen zich voorover, dat het voorhoofd den grond aanraakt; voor de volgende herhalen zij hun eerbiedsbetuygingen en richten zich dan op, overtuigd aan de vertegenwoordigers van Frankrijk en den keizer van Annam te hebben gegeven van hun toekwam.»

De heer Doumer geeft evenwel toe, dat zijn zich zoo weinig bekommeren om de regelen der etiquette bij de Chinese en annamitische autoriteiten, waarmee hij te maken had, niet bepaald in goede aarde viel.

Vornaamste inhoud van Nederlandse Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Orgaan der Nederl. Zendingsvereniging. December 1904.

De Indische Gids, Januari 1905.

Het Javaansch als verplicht leeraak bij de opleiding voor Indisch bestuursambtenaar, door D. van Hinlopen Labberton. — Hanenvechten door H. R. Rookmaaker. — Brieven uit den zetel van het Khalifaat. VII. De residentie van den Khalief-Sultan, door Moekbir. — De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de 17e eeuw (vervolg), door N. MacLeod. — Varia: De onttekening van miljoenen aan Indië, door J. E. de M. — De rechtsoppositie der ingezetenen van Ned-Indië. — Een eerlijke waarschuwing. — Maandelijksche Revue van Brochures, enz. — Koloniale literatuur: Handleiding tot de kennis van het Staats- en Administratief Recht van Ned-Indië, door Mr. J. de Louter, 5e druk. — Studiën over Ned-Indische Vezelstoffen, door E. L. Sellegier. — Wetenschap en Industrie: de dollarquaestie op Sumatra's Oostkust. — Fabrieksnijverheid op Java. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Weekblad voor Indie. N°. 31.

Mijn reis over Java en nog wat, door A. Friedenthal. — Van heerlijk Insulinde, uit Augusta de Wit's Facts and fancies about Java, vertaling van F. P. H. Prick van Wely. — De tocht van de colonne van Daalen door de Gajolanden (met kaarten en foto's). — 't Behoud van den Baraboeiderbouwal, door Dr. J. Groneman. — Berijmde geschiedenis van Nederlandsch-Indië, I, door W. van Delft.

De Indische Mercur, 3 Januari 1905. N°. 1.

De wereldproductie en consumptie van thee — Productie en verbruik van cacao in 1903/4. — Schatting der Java-Suikerproductie over 1904 en der geplante oppervlakte voor campagne 1905. — Beri-beri voorkoming en geneezing door toediening van katjang-ido, door D. J. Hulshof Pol. — Enige kanteekeningen bij het Nijverheidsrapport van Mr. Abendanon. — Katoenteelt in Egypte. — Indische Tentoonstellingen, enz.

Vragen van den Dag. Januari 1904.

Dr. H. Blink: Eenige bladzijden uit de geschiedenis der economische ontwikkeling van de inlanders op Java. Lichtstralen. 1904. N°. 6. Batavia in de 20ste eeuw, door Jonkvrouw De la Bassecour Caan (geïllustreerd met pentekeningen, door den heer J. A. H. Scherp te Batavia.)

ADVERTENTIEN.

den Haag

Pension Koninginnegracht 47
geopend geheele jaar.
H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice

Pension Hollandaise
VILLA NINE.
Avenue Auber
geopend NOVEMBER—JUNI.

H. W. G. ROOSEBOOM—H. E. van Blommestein.

Middelbare school voor Handel en Administratie.

Laan v. Meerdervoort 104, 's-Gravenhage.

Drie-jarige voorbereidende cursus, aansluitende bij de 6e kl. eener school voor M. U. L. O.

Twee-jarige cursus voor Handel of Administratie, aansluitende bij den voorbereidenden cursus en opleidende voor den handel of administratieve betrekkingen.

Een-jarige vervolgcursus voor leerling-consul aansluitende bij den tweejarigen handelskursus.

Een-jarige vervolgcursus voor akte Staatsinrichting M. O. aansluitende bij den tweejarigen administratie-cursus.

Avondcursussen voor volwassenen tot opleiding voor de Praktijkexamens in Boekhouden en Handelscorrespondentie in de 4 talen.

Nadere inlichtingen bij den directeur,

F. TIJMSTRA.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Dinners.

Koude en warme Schotels.

MEDICINALE COGNAC.

2 liter f 3 — of 6 flesschen f 7.—,
12 flesschen f 14.—
Franco door Nederland.

Ruim 200 Families alleen te 's-Gravenhage die deze beroemde Fransche Cognac gebruiken.

Eenig Importeur voor Nederland.

W. F. NOMAN,

Scheveningen.

Hofleverancier van H. M. de Koningin Moeder

G I D S

VOOR

Repatriërenden,

Gratis aanbieding van de Haagseche Uitgevers-Mij,

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”

Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande hotels gratis aan de repatriërenden aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.

Grand Hôtel „Java” „

Hôtel „Ort” „

„ Du Pavillon, Samarang.

„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.

„ Simpang, Soerabaja.

Oranje Hôtel, Padang.

Vraag prospectussen voor advertentiën

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Weekblad voor Indië.

Met 1 Mei is te Soerabaja verschenen een belletristisch

Weekblad voor Indië,

onder hoofdredactie van M. VAN GEUNS.

Abonnementsprijs voor Nederland f 2.50 per kwartaal.

Agent voor Nederland,

Uitgeversmaatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang”

Haagpoort 4, Den Haag.

Inhoud van No. 1: Ter Inleiding, door M. van Geuns; Het Mercantilisme en de literatuur, door denzelfden; Een galerij van bekende Indische tijdgenooten: Mr Th. H. de Meester (met portret) door Delphinus; Wanhoopsdaad, Indische Schets, door J. E. Jasper; Overzicht van de Indische pers; Telegrafisch Overzicht.

Inhoud van No. 2: Nieuw Leven, door Dr. R. Broersma; Het Gele Gevaar, door M. van Geuns; Een tentoonstelling van vlechtwerk uit den Ned. Ind. Archipel, door J. E. Jasper; Huurkoetsier (Indische Schets), door denzelfden; E. W. H. Nieuwenhuisen (met portret), door R. B. M.; Overzicht van de Indische pers; Telegrafisch overzicht; Correspondentie.

Inhoud van No. 3: Zelfkennis, door M. van Geuns; Eerste Levensvormen, door Dr. I. Groneman; J. Faes (met portret); De „Tiwah”, door Ernst; Loterijwaanin, door Eduard van Ghert; Overzicht der Indische pers (met een kaart van de geprojecteerde spoorwegen in Zuid-Sumatra); Telegrafisch overzicht; Correspondentie.

Inhoud van No. 4: De zucht tot navolgen, door M. van Geuns; Astrale adviezen, door W. van Delft; P. M. L. de Bruijn Prince, door D. D. (met portret); Richard Hol, door Dr. A. J. A. Prange (met portret); Op de reede van Salang, door L. C. Carbin; Verdweenen geluk, door Pax; Beschrijving van een reformpatroon, door Mevr. A. C. Granpré Molière—van Dissel (met een reformpatroon op volle grootte); Overzicht van de Indische pers.

Inhoud van No. 5: Een merkwaardig boek over Java en onze koloniale politiek, door M. van Geuns; De Chinezenbeweging te Soerabaja tegen de Handelsvereniging Amsterdam, door Mr. J. B. van Houten; Dr. J. Groneman, door J. J. Samwel (met portret); J. Boisservain, door N. v. Z. (met portret); Sic transit gloria mundi, door J. de Jong; Overzicht van de Indische pers (de tocht van overste van Daalen naar de Gajolaniën; met kaart).

Inhoud van No. 6: Het vrije woord, door M. van Geuns; Indische romans, door G. Stoll; W. J. M. Michielsens, (met portret) door D. D.; Astrale adviezen, door W. van Delft; Muziekmeester, schets door J. E. Jasper; De opstand in Gedangan, met tal van illustraties en kaarten, door Jhr. G. von Schmidt auf Altenstadt; Verre scheiding, door L. C. Carbin; Correspondentie.

Inhoud van No. 7: De litteraire kunst geëerd door Dr. R. Broersma; Verzen, (Radium, Verwante zielen, De drie Bruiden) door A. v. G.; George Birnie (met portret naar Haverman) Monseigneur Edmundus Sybrandus Luypen, (met portret); Een nacht van oproer, door J. E. Jasper; Uit het rijk van Koningin Mode, door Mevr. A. C. Granpré Molière—van Dissel; Onze prijsvraag.

Inhoud van No. 8: Om mensch te blijven door M. van Geuns; Een Indisch hotel in Parijs, door Henri Borel; Dr. J. G. Scheurer en het Petronella-hospitaal te Djokja, door J. J. Samwel (met tal van illustraties); Astrale adviezen, door W. van Delft; Uit de vrouwenwereld door M. S.; Het bloedbad te Keboan Pasar (met een plaat).

In No. 9, wordt een begin gemaakt met de plaatsing van een Boscien Indischen Roman van Anna de Savornin Lohman, getiteld: „Liefde”.

Door de Uitg. Mij. „Het Gemeenschappelijk Belang”,
Haagpoort 4, Den Haag, is in den handel gebracht een
leerboekje voor

DE MALEISCHE TAAL

geschreven door den heer C. W. HOOGENDOORN, Gep. Ind. Onderwijzer, met medewerking van MAS SOEDJONO WIRJO, Hoofd der 1e Inlandsche School te Malang. Het boekje is groot 43 pag. en bevat o. m. een lijst van zelfstandige naamwoorden ten dienste van militairen.

Om eene ruime verspreiding te bevorderen is de prijs voor verkoop gesteld op f 0.50 per ex.

Aanvragen te richten tot uw boekhandelaar of tot

De Uitgevers Mij. „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”,
Haagpoort 4, Den Haag.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILIJKE PRIJZEN.

Het weekblad **Themis**, Redacteur FRANS SCHAAP Jr., Den Haag, publiceert voortdurend een verscheidenheid van belangrijke bijzonderheden omtrent faillissementen, verdachte financiële aangelegenheden en verkeerde toestanden op rechtskundig gebied.

Voortdurende lezing van **Themis** zal menigeen voor schade vrijwaren. Op het blad zijn geabonneerd: Rechterlijke Ambtenaren, Advocaten, Notarissen, Deurwaarders, Bankiers, Kooplieden, Fabrikanten, Winkeliers en Particulieren. Behalve op uitgebreide schaal in Nederland, wordt het blad ook gelezen door verschillende Hollanders in Duitschland, België, Frankrijk, Engeland en Oost-Indië.

Prijs per jaargang f 4.—. Los nummer franco na inzending van f 0.50.

INTEKENBILJET.

De ondergeteekende

wonende te

wenscht

donateur-tribu te worden der Vereeniging „Oost en West”

tegen een jaarlijksche contributie van f

den

190

Straat of gracht:

Handtekening:

R. E. J. Zieck en Zoon,

KLEEDERMAKERS,

Franklinstraat 92

en

Jan van Riebeeckstraat 56,

DEN HAAG.

Leveren KLEEDING NAAR MAAT

van so'ide stoffen en bilijken prijs.

Atelier voor nette reparatiën.

Poppen.

OUDST en MEEST GESORTEERD adres in POPPEN en POPPENKLEEDING.

Poppen welke kunnen worden uit- en aangekleed,

tevens inrichting van alle voorkomende reparatiën aan de Pop.

Goedkoopst adres van de poppen merk COSMOPOLITE.

Al onze Poppen zijn geprijsd.

Th. A. KEET,

OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papestraat.

Vraagt

de bekende

Saucen en

Uw Leverancier

Groenten, Soepen,

Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, Leiden.

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen werkdag van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.

Des Zondags van 12 tot 7 ure n.m.

Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.

Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (plat du jour) f 0.80.

Diné f 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES } voor 10 plats du jour f 7.00,
voor 10 diners f 12.50.

Het lokaal is telefonisch verbonden, zoewel ten gerieve der leden, als tot het ontvangen van bestellingen.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagseche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”

HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maldienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

van Rotterdam. van Marseille. te Port-Said. te Padang. te Batavia

	1905	1905	1905	1905	1905
Lawoe	21 Jan.	2 Febr.	7 Febr.	27 Febr.	15
Goentoe	4 Febr.	16	21	13 Maart.	29
Merapi	18	2 Maart	7 Maart	27	12 April
Ophir	4 Maart	16	21	10 April	25
Gedé	18	30	4 April	23	9 Mei
Sindore	1 April	13 April	18	7 Mei	23
Salak	15	27	2 Mei	21	6 Juni
Oengaran	29	11 Mei	16	4 Juni	

* 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.

De Agenten: Eijkensluysters & Tromp, Anna Paulownastraat 1d, 's-Hage

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 195, zijn van 10—12 en van 2—4 uur,

inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie

den heer G. C. A. DE WIT, Reinkenstraat n°. 16.

Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.	Een geg. O. I. militair, jaren lang als factuur en in bibliotheek werkzaam geweest, voor magazijnsknecht, kantoorlooper, bode, concierge, opzichter, huisbewaarder enz.
Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.	Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatielessen, waarvan eene met diploma middelbaar.
Een bekwame linnennaaster.	Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen bilijken prijs.
Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.	Eene Dame voor Zanglessen.
Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.	Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Vier dames voor pianolessen.	Twee Dames voor waarnemen van een huis houden.
Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.	Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).	Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, goldincassoeren, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).	Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, goldincassoeren, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.	Een gep. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.
Een gep. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.	Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.
Twee dames voor het geven van privaat en cursussen in talen en wiskundige vakken.	

De 's-Gravenhage Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani